

Наталія ТАТАРЕНКО,
проректор Дипломатичної академії України
при МЗС України

МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ ДОСВІД КИТАЮ

Розвиток міжнародної економічної співпраці України із іншими державами світу в епоху глобалізації є неодмінною складовою тих завдань, від вирішення яких залежить не лише її позиціонування та умови інтегрування до сучасного світового економічного простору (на умовах паритетності, чи підпорядкування і залежності), а й рівень соціально-економічного розвитку країни, добробуту українського народу. Основною метою вирішення усіх поставлених завдань є забезпечення гідного рівня життя в країні — основного мірила та голов-

ного доказу правильності обраної моделі економічного розвитку. Міжнародна економічна співпраця має слугувати досягненню цієї мети, і воно виконує цю функцію, якщо здійснюється у контексті реалізації національних економічних інтересів, у контексті виваженої, свідомо розробленої і координованої державою стратегії соціально-економічного розвитку. Таке співробітництво для країни невідворотно набуває рис моделі «економічного прориву», яка вимагає спочатку формування системних засад конкурентоспроможності, а вже потім — перехід до відкритості і, далі, що логічно, економічної експансії.

Слід зазначити, що у сучасному трактуванні поняття «наздоганяючої модернізації» вимагає розуміння уніфікованого гло-

бального світу, як світу наскрізного, відкритого, ринкового, населеного конкуруючими суб'єктами, причому, без суб'єктів-держав. Проте, коли йдеться про рівень успішності розвитку, про рейтинги конкурентоспроможності, оцінюються саме держави — усі рейтинги покликані свідчити про рівень могутності країн; а коли йдеться про ступінь взаємодії суб'єктів господарської діяльності у глобальному масштабі — вищим виміром такої взаємодії є стратегічний рівень співпраці саме держав, а не окремих ланок національних економік, взаємне послаблення чи синергія їхнього успішного розвитку також оцінюється на рівні держав.

Історія вже давно дала відповіді на всі питання щодо секретів успіху суспільного розвитку, зокрема й економічного. Вона свідчить, що скільки не звертайся до формул, цифр, графіків, і догматів — успіх економічного розвитку коріниться не в них. У цьому нас вкотре переконує літопис злетів і падінь держав. Світу варто інколи зазирати у праці не лише сучасних економістів, які сьогодні обґрунтовують «неспростовну вірність» сучасної ринкової концепції глобалізації, а й в історію, та проаналізувати таємниці успіху держав і народів. Варто також перечитати теорії камералістів, які заперечували меркантилістську концепцію вільної торгівлі і були покладені в основу розбудови потужної держави; німецького вченого Ф. Ліста, чиї ідеї сприяли формуванню єдиної Німеччини; американського економіста-державника А. Токвіля та російської С. Вітте, які виступали проти класичного космополітизму та відстоювали право на економічний егоїзм; француза Ф. Перру і багатьох інших, які бачили небезпеку і попереджали проти вад «класичної ринкової модернізації», породжуваної нею нерівності та її негативних економічних наслідків. Завдяки їхньому розумінню світоустрою як сукупності конкуруючих між собою держав, а не індивідуально господарюючих суб'єктів, і сприйняттю цього розуміння, стали реальністю економічні прориви, що носять тепер імена авторів цих моделей О. Фон Бісмарка, М. Ататюрка, Ф. Рузвельта, Л. Ерхарда, Ф. Де Голля, Лі Куань Ю та інших. Моделей, реалізація яких пов'язана з розумною мобілізацією всіх ресурсів суспільства, зокрема і ринкового, і людського потенціалу, тобто мобілізаційних моделей.

Великі теоретики, що описують основи істинних модернізацій держав і відправні точки економічного прориву, звертали

увагу на ту обставину, що заради досягнення бажаного успіху слід дотримуватися певних умов, які є складовими мобілізаційної моделі. Серед них — впливовість держави, яка забезпечується її власністю у стратегічних галузях розвитку; харизматична особистість і (або) політична партія, здатні сформулювати чіткі, зрозумілі суспільству стратегії розвитку суспільства; добре прописані соціальні орієнтири: наявність стратегії економічного прориву та покрокової програми її виконання; ідеологічна система, спрямована на пропаганду запропонованої стратегії; автаркія (у прийнятній для світової спільноти формі — повна, структурна, прихована тощо), яка дозволяє проводити власну політику, у тому числі — структурно-економічну; а також забезпечення синергії індивідуалізму і комунітаризму при провідній ролі останнього. Принципи комунітаризму вимагають перш за все урахування соціальних наслідків модернізації. Власне модернізація економіки має здійснюватись заради досягнення певної соціальної мети.

Слід акцентувати увагу на окремій, особливій складовій, покладеній сьогодні в основу сучасної концепції глобалізації, а саме — вимозі відкритості, як умови рівномірного розподілу ресурсів, капіталів та інтелекту у всьому світовому просторі. Ця теорія в сучасних умовах є базою глобальної ідеології, і формулюється зацікавленими домінуючими, конкурентоспроможними країнами. Подвійне дно такої теорії полягає в тому, що країни — лідери світового розвитку, пропагуючи і отримуючи вигоду з відкритості інших країн, самі застосовують витончені методи автаркії, а іноді, у разі потреби, не соромляться застосовувати інструменти прямого протекціонізму. Автори теорії економічного націоналізму звертали увагу на те, що країна, яка трансформує свою економіку, не може заявляти, а тим більше використовувати прямі методи закритості — їй це не дозволить зробити більш конкурентоспроможний навколишній світ. Проте вона може використовувати приховані механізми закритості, такі як визначальна роль державної власності (як настійливо, прикриваючись гаслами демонополізації, країни-лідери рекомендують транзитивним країнам нівелювати роль державної власності, розуміючи, що процеси експансії на територію країни можуть стримуватися силою держави, і що ця сила забезпечується не зброєю, а її власністю). Друга складова (і похідна) прихованої автаркії — планіфікація (таргетування,

індикативне і директивне планування), які можливі лише за умови головної, об'єднувальної і спрямовуючої ролі державної власності. Державна власність створює умови для валютного контролю та контролю за макроекономічною ситуацією, громадськими фінансами, інвестуванням, рівнем заробітної плати, ціноутворенням, що, у свою чергу, також є прихованими формами автаркії. Субсидування та фінансово-економічна організуюча участь держави у формуванні стійкої національної економічної структури — це теж форма автаркії. Тобто, організованість і керованість економічних процесів, строгий економічний порядок — це і є справжня форма закритості країни, що не дозволяє привносити ззовні дисбаланси в її розвиток, зводити з обраного шляху.

Міжнародне економічне співробітництво і інтеграція не виключається, а навпаки є однією зі складових мобілізаційної моделі. По-перше, воно сприяє залученню необхідного для модернізації економічного ресурсу; по-друге, може сприяти реалізації основних завдань — формуванню засад конкурентоспроможності та стати першим кроком економічної експансії на світові ринки. Стратегічне партнерство як вищий рівень міжнародного співробітництва — це коли з'являється додаткова можливість залучити кожній зі сторін додатковий ресурс для посилення власного розвитку.

Так, поза сумнівом, економічно вигідним є стратегічне співробітництво між Україною і Китаєм, проте, можливо, ще важливішим є запозичення його досвіду трансформації економіки і формування внутрішньоекономічних засад зовнішньоекономічної політики, та реалізація останньої за принципом «м'якої експансії». Йдеться про те, що у стратегічному партнерстві існує ще один аспект міжнародної співпраці, який стосується питань передачі, запозичення і адаптації до національних умов такого досвіду, тобто, «таємниць» уникнення наслідків тих процесів, які в сучасному глобальному світі притаманні «наздоганяючій модернізації».

Незважаючи на те, що основна парадигма відродження Китаю безпосередньо пов'язана із задекларованою сьогодні моделлю глобалізації — модернізацією за ринковими принципами, ніби як історично неминучою всесвітньою тенденцією, яка вказує на єдино можливий напрям світового розвитку і обов'язково спочатку передбачає «ефект запізнювання». Але і модернізація, і «ефект запізнювання» у китайському варіанті мають свою специфіку. По-перше, ефект запізнювання контрольований і

пов'язаний з попередньою підготовкою власного шляху модернізації. Він дозволив Китаю стати на цей шлях, змінивши його на ментальному рівні, правильніше — відродивши ті цивілізаційні риси, які йому притаманні. Зростаючий вплив конфуціанства (особливої філософії, генетично притаманної китайському народу) і конфуціанські цінності нічого спільного не мають з сучасною індивідуалістською доктриною глобалізації, у якій успіхи економіки — перед усе, а соціальні наслідки нічого не важать. Вони — суть комунітаризму, базуються на ньому, передбачають відповідальність кожного індивіда перед суспільством. Вони, також, не мають нічого спільного з «економічним дарвінізмом» (виживає сильніший, а решта не важливо). Вони вимагають старанності, поваги до своєї і чужої праці, до минулого і сучасного, старшого і чиновника, власної країни, народу й особистості. Звідси випливають ієрархічність, свідомість вибору, готовність до підпорядкування (індивідуального суспільному) — власне складові мобілізаційної моделі, яка не вичерпується економічною модернізацією, а орієнтована на модернізацію соціальну.

Шлях розвитку і прагнення Китаю відображені, зокрема, у рішеннях КПК, у дослідженнях китайських вчених, які безальтернативно розглядають майже як синоніми поняття цивілізації і модернізації, саме тому для них модернізація — це завжди соціальна модернізація, історично неминуча, але водночас соціальний вибір.

Цікаво те, що ефекти таких ідеологічних конструкцій давно описані авторами теорії економічного націоналізму. За їхніми концепціями країні не обов'язково бути у стані пошуку зовнішнього ворога, щоб згуртувати націю довкола спільної ідеї — досить цю ідею зробити зрозумілою і об'єднати з комунітарним корінням будь-якого соціуму. Саме це блискуче демонструє сучасний Китай, що чітко виписує стратегію розбудови країни, деталізуючи при цьому кроки з реалізації соціально орієнтованої цивілізаційної стратегії (що відповідає сучасним вимогам) модернізації. Вірність цій стратегії постійно підтверджується практикою. А це найпереконливіший аргумент на користь вірності об'єднувальної ідеології.

Символічною є присутність в цивілізаційному портреті Китаю Великої китайської стіни. Проте можна стверджувати, що «Велика китайська стіна» притаманна моделі економічного

розвитку, обраній і впроваджуваній свідомо, раціонально і під контролем держави. Світ, що перебуває за цією стіною (у цьому випадку — ринковий і стихійний) лише частково торкається того, що відбувається в Китаї — він використовується цією країною, але не господарює в ній. Така стіна сьогодні — це прихована автаркія. Особливі економічні зони, особливі правила руху капіталів та інвестицій, визначення пріоритетних об'єктів інвестування державою, маніпулювання валютним курсом, контрольованість і регульованість макроекономічної ситуації, контроль за рівнем заробітної плати та ціноутворенням в державному секторі як фактор впливу на їхні рівні у інших, недержавних секторах, планіфікація і планування розвитку національної економічної структури, контроль за процесами міграції, створення ТНК як каналів впливу на зовнішні ринки і контроль за їхньою діяльністю — це справжня Велика Китайська стіна — умова розбудови могутньої економіки.

Етапи реалізації китайського варіанта стратегії модернізації, що не має насправді нічого спільного з наздоганяльною стратегією західного зразка, розробленою для країн, які відстають, і визначає цю відсталість у перспективі, чітко прописані в Матеріалах з'їздів КП Китаю. Перший з них — нарощування матеріально-виробничого потенціалу, побудова економіки, стійкої до постіндустріальних глобалізаційних викликів, з самодостатньою структурою, яка забезпечує формування ресурсів для здійснення першого кроку на шляху до економічної експансії — освоєння світових ринків, в першу чергу — ринків збуту традиційної продукції, що дозволяє накопичувати фінансовий ресурс інноваційного розвитку, і, як логічне продовження (і ознака мобілізаційної моделі) для економічного прориву — «експансія автаркії» — витіснення зарубіжних національних виробників з їхніх власних ринків. Сьогодні без китайської продукції світ себе уже не мислить, і ті галузі, які здавалися країнам колись другорядними, поступово перетворюються на стратегічно важливі, відволікаючи державні ресурси від соціальної модернізації.

Другий етап — якісний прорив, побудова постіндустріального, високотехнологічного суспільства. І цей етап вже дуже скоро буде пройдено: експорт китайських товарів широкого вжитку (і низькокваліфікованої робочої сили) уже сьогодні поступово замінюється експортом технологій (і висококваліфікованої робочої сили).

Відповідно буде створено економічні анклавів, так звані «полюси розвитку» на територіях інших держав. За теорією економічного націоналізму «експансія широких полів» це освоєння чужих національних економічних просторів, підпорядкування інтересам, що неодмінно позначиться на структурі цієї економіки.

Слід зауважити, що «експансія автаркії» має свої межі (що яскраво продемонструвала чергова економічна криза), які визначаються платоспроможним попитом населення і потребами країн, чий ринок освоюється Китаєм. Світовий простір для зростання китайської економіки стає, здавалося б, обмеженим. Проте, «експансія широких полів» створює нові можливості, розширює цей простір за рахунок відтоку робочої сили з власної країни, її інтеграції у інші простори, і, крім того, формування «полюсів розвитку» на чужих територіях, що підпорядковується завданням соціально-економічної модернізації власне у країні. У цьому контексті рано чи пізно обов'язково постане питання про цивілізаційний простір, який, за визначенням китайських економістів, також є простором соціальної модернізації, тісно пов'язаною з економічною експансією. Очевидно саме тому на XVIII з'їзді КПК йшлося про новий етап програми модернізації китайської цивілізації — поставлено завдання підвищення соціальних стандартів життя китайського народу, а отже, — відповідної соціально орієнтованої реструктуризації національної економіки. І в цьому контексті актуально врахувати «можливості та виклики», використовувати переваги «наздоганяючого шляху» (до речі, і Ф. Ліст, і С. Вітте, і Ф. Перру вважали, що «перевага відсталості» полягає ще й у можливості уникнути серйозних помилок, допущених країнами, які пішли вперед: вивчати і застосувати найкраще з їхнього досвіду — це теж важлива складова моделі економічного прориву).

Серед завдань, які поставила перед собою країна — підвищення якості життя без шкоди, тобто на користь економічному розвитку; вирішення проблеми урбанізації та міграції сільського населення; особлива увага створенню «цивілізації (модернізації) століття знань» — впровадження різноманітних інноваційних форм і процесів у науці, оновлення, поширення знань, при цьому (особливо підкреслюється) не копіюючи суперечливий, багато в чому незадовільний західноєвропейський досвід; оновлення системи охорони здоров'я — збереження її переваг — історично сформо-

ваних, і набутих, адекватних менталітету, та запозичення кращих технологій, уникнення деструктивних підходів до організації охорони здоров'я; продукування і впровадження нових форм соціальної рівності, до яких високочутливе населення будь-якої країни; подолання таких неприйнятних за сучасного рівню науково-технічного розвитку цивілізації явищ, як накопичення багатства на одному полюсі і «абсолютної злиденності» на іншому; позбавлення різного роду обмежень на шляху до знань, інформації, освіти, культури. При цьому на перше місце поставлено «два важливих перетворення в сфері соціального розвитку — підвищення рівня, якості життя і побудова суспільства, заснованого на довірі» — два основні засадні принципи комунітаризму.

Ці завдання включені у стратегію, яка передбачає новий якісний прорив, ні з чим і ні з якою країною незрівняний — соціальна модернізація — усвідомлений вибір, заперечує ринкову парадигму модернізації західного зразка, як чудовий принцип конкурентоспроможної ідеології нового цивілізаційного шляху, як засіб розбудови країни у комунітарному значенні цього поняття.

Водночас, хотілося б акцентувати увагу на тому, що цю стратегію формування особливої цивілізаційної форми конкурентоспроможності країни передбачено реалізовувати в умовах організованого контролю (всупереч світовій модернізаційній ідеї дерегуляції), і якщо цей контроль не буде втрачено — поза сумнівом, вона буде реалізована.

Перераховані складові китайської мобілізаційної моделі, з погляду сучасної концепції глобалізації, носять абсолютно інноваційний характер, хоча власне ідея соціальної модернізації виникає з ненової комунітарної ідеї солідаризму та соціальної справедливості. Сценарії глобалізації могли бути іншими, якби країнами для модернізації був обраний інший шлях, для чого вже тривалий час існують і виробничі, і науково-технологічні можливості. Проте, поки що лише Китай залишається єдиним носієм ідеї соціальної модернізації в сучасному світі.

Анотація. У статті перераховані складові китайської мобілізаційної моделі, з погляду сучасної концепції глобалізації, які носять абсолютно інноваційний характер. Поки що лише Китай залишається єдиним носієм ідеї соціальної модернізації в сучасному світі, який для України є можливим прикладом.

Ключові слова: Китай, глобалізаційні виклики, модернізація, міжнародне економічне співробітництво.

Анотація. В статті перераховані складові китайської мобілізаційної моделі, з точки зору сучасної концепції глобалізації, які мають абсолютно інноваційний характер. Поки що тільки Китай залишається єдиним носієм ідеї соціальної модернізації в сучасному світі, який для України є можливим прикладом.

Ключевые слова: Китай, глобализационные вызовы, модернизация, международное экономическое сотрудничество.

Summary. The article lists the components of Chinese mobilization model in terms of the modern concept of globalization, which are quite innovative in nature. So far, only China is the only carrier of the idea of social modernization in the world that Ukraine is possible for example.

Key words: China, globalization challenges, modernization, international economic cooperation.

Natalia TATARENKO,

*Prorector of the Diplomatic Academy of Ukraine
at the MFA of Ukraine*

CHINA MODERNIZATION EXPERIENCE

The development of Ukraine's international economic cooperation with the other states in the globalization era is an integral part of the tasks solution thereof impacts not only the country positioning and integration into the modern world economy (on parity or subordination and dependence terms), but the level of its socio-economic development, welfare of Ukrainian people. The major goal to reach all the objectives is to secure a decent living standard in the country – the basic criterion and primary proof for correctness of the economic development selected pattern. International economic cooperation is to serve this goal achieving. It performs this function if implemented in the context of the national economic interests and the strategy for socio-economic development being balanced, consciously developed and coordinated by the state. Such cooperation inevitably acquires the features of an «economic breakthrough» pattern requiring first formation of systemic competition principles and then transfer to openness logically followed by the economic expansion.

It should be noted that modern interpretation of the «catch-up modernization» notion requires comprehending the unified global world as a transparent, open, market-based world inhabited by competing entities without member-states. However, when it comes to the level of successful development and competitiveness ranking, here the states are assessed – all ratings are designed to indicate the country's power level. When it comes to the interaction degree between business entities on a global scale, then the highest measurement of this interaction is the strategic level in the state cooperation rather than individual national economies. Mutual mitigation or synergy of their successful development is also assessed at the state level.

The history has long answered all the questions about the secrets of social development success, including economic one. It witnesses that formulas, figures, diagrams and dogmas are helpless here, since success of economic development is not rooted in them. The record of the states' ups-and-downs convinces us yet again. Sometimes the world should look into the works of not only modern economists who justify today «undeniable loyalty» of the modern market globalization concept, but also into the history and analyze the success secrets of nations and peoples. Prominent scientists worth re-reading are listed below. The theories of Cameralists denied a mercantilist free trade concept and took these theories as a basis for the powerful state development. The German scientist Franz Liszt whose ideas assisted to shape a unified Germany; the American economist and statesman Alexander de Tocqueville and the Russian S. Witte who opposed the classical cosmopolitanism and defended the right to economic self-interest; the Frenchman F. Perroux and many others who saw the danger and warned against the «classical market modernization», inequality and economic fallout generated by it. Through their understanding of the world system as an aggregate of competing states rather than individual business entities and perception of this understanding the economic breakthroughs became a reality and are now named by the authors of these patterns: Alexander Von Bismarck, M. Ataturk, F. Roosevelt, L. Erhard, F. De Gaulle, Lee Kuan Yew and the others. Implementation of these patterns is related to rationale mobilization of all the society's resources, including market and human potential, i.e. mobilization patterns.

Great theorists describing the principles of the state true modernizations and the starting points of economic breakthrough drew attention to the fact that in order to achieve the desired success certain terms, the components of mobilization pattern, should be observed. They include the forcefulness of the state embodied in its ownership in strategic fields; a charismatic personality and/or a political party capable to formulate clear and understandable to public strategies of social development; explicitly stated social guidelines: availability of the economic breakthrough strategy and stepping program of its implementation; ideological system aimed at promoting the proposed strategy; autarchy (in the form suitable for the international community – complete, structural, hidden, etc.) allowing to pursue their own policies, including structural and economic ones, as well as ensuring synergy of individualism and communitarianism with the leading role of the latter. Communitarian

principles require first and foremost considering social consequences of modernization. Actually modernization of the economy should be implemented to achieve a certain social objective.

A separate particular component laid today in the foundation of the modern globalization concept should be emphasized, namely, the requirement of transparency as a condition for equal distribution of resources, capital and intellect throughout the world space. In present conditions this theory is the basis of the global ideology and is formulated by the relevant dominant, competitive countries. The double bottom of this theory is that the countries-leaders of the world development, promoting and receiving benefits from the openness of the other countries, apply sophisticated methods of autarky and sometimes, if necessary, do not hesitate to apply direct protectionism tools. Proponents of the economic nationalism theory drew attention to the fact that the country transforming its economy could not claim or use direct methods of privacy (closure) — the more competitive environment would not allow doing it. However, it can use hidden mechanisms of privacy, such as crucial role of state ownership (like the EU leading countries recommend transitive countries persistently, hiding behind monopolization slogans to even the role of state ownership, since they understand that expansion processes to the country may be restrained by the power of the state, and that this power is secured by the property, not by the weapons). The second component (and a derivative one) of the hidden autarky is planification (targeting, indicative and directive planning) possible only under condition of the major, unifying and guiding role of the state ownership. State ownership creates conditions for currency control and monitoring the macroeconomic situation, public finance, investment, wage levels, pricing, which are in turn the hidden forms of autarky. Subsidies and financial and economic organizing participation of the state in shaping a sustainable national economic entity is also a form of autarky. That is, the organized nature and control of economic processes, strict economic order — this is the true form of the country closed nature not allowing to introduce external imbalances into its development, to lead away from the chosen path.

International economic cooperation and integration is not excluded, but is rather part of the mobilization pattern. First, it helps to attract the economic resource required for modernization, and secondly, it may contribute to the main objectives — to form competitive principles and become the first step to economic expansion in the world markets. Strategic partnership as the highest level of inter-

national cooperation means an additional opportunity for each party to engage an additional resource to enhance their own development.

No doubt, strategic partnership between Ukraine and China is economically advantageous, but perhaps even more important is to adopt its best practices of economic transformation and formation of internal economic framework for foreign policy as well as its implementation on a «soft expansion» principle. The point is that strategic partnership has another aspect of international cooperation regarding the issues of transfer, borrowing and adaptation to national conditions of such an experience, i.e. «secrets» to avoid the effects of those processes typical to «catch-up modernization» in the modern globalized world.

Despite the fact that the basic paradigm of China's revival is directly related to globalization pattern declared today — upgrading according to market principles, as if a historically inevitable global trend that points out to the only possible direction of the world development and necessarily stipulates the «delay effect» at the beginning. However, modernization and «delay effect» in the Chinese version have its own specifics. First, the delay effect is controlled and associated with preliminary preparation of the own modernization way. It made China possible to settle down to this course and change it on the mental level or more correctly — to restore the civilized features inherent to it. The growing influence of Confucianism (especially the philosophy genetically inherent to Chinese people) and Confucian values have nothing to do with the modern individualist doctrine of globalization, where the economic success is uppermost while social consequences weigh nothing. They are the essence of communitarianism, are based on it and provide for the responsibility of every person to the society. They have nothing to do with the «economic Darwinism» (the strongest survives, the rest does not matter). They require diligence, respect for the own and the others' labor, for the past and the present, for the older and the official, for the own country, the people and the personality. This implies hierarchy, conscious choice, readiness to abide (individual to public) — actually, the components of mobilization pattern gone beyond economic modernization and focused on social modernization.

The path of development and aspirations of China are reflected in the decisions of the CCP, researches of Chinese scholars who without alternative view as synonymous the notions of civilization and modernization. That is why upgrading always means to them

social modernization, historically inevitable but at the same time a social choice.

Interestingly, the effects of such ideological constructions have long been described by the proponents of economic nationalism. According to their concepts, it is not necessary for the country to be in the state of searching for an external enemy to rally the nation around the common idea. It is enough to make this idea clear and unite it with communitarian roots of any environment. That is what modern China brilliantly demonstrates, clearly elaborating the development strategy of the country, detailing the steps to implement the socially oriented civilization strategy (that meets modern requirements) of modernization. Adherence to this strategy is consistently confirmed by the practice. And this is the most convincing argument in favor of adherence to the unifying ideology.

Availability of the Great Wall is symbolic in China's civilization portrait. However, it is arguable that the Great Wall of China is inherent to the economic development pattern, selected and introduced consciously, rationally and under the state control. The world behind this wall (in this case — market-based and spontaneous one) affects just partially what happens in China — it is used by this country, but does not rule. Such wall today is a hidden autarchy. Special economic zones, special rules for capital and investment movements, establishing priority investment targets by the state, manipulation with currency exchange rate, controllability and adjustability of macroeconomic situation, control of wage level and pricing in public sector as a factor influencing their levels in the other non-governmental sectors, planification and planning of the national economic pattern, control of migration processes, creation of transnational corporations as the channels to impact foreign markets and control over their activities — this is a real Great Wall of China, a condition to develop a powerful economy.

Stages of the Chinese version to implement modernization strategy having really nothing to do with the Western-style catch-up strategy developed for the countries that are lagging behind and define this delay in perspective, are clearly spelled out in the Proceedings of the CPC Congresses. The first stage includes augmenting the material production capacity, building the economy sustainable to post-industrial globalization challenges with a sufficient structure to ensure formation of resources for the first step on the way to economic expansion — development of the world markets, in the first place — the markets to sell traditional products allowing to accu-

multate financial resources for innovative development, and as a logical extension (and a feature of mobilization pattern) for economic breakthrough — «expansion of autarky» — ousting foreign national producers from their own markets. Today the world no longer exists without Chinese products. The industries once seemed minor to the countries are gradually becoming strategically important, diverting public resources from social modernization.

The second stage includes a qualitative breakthrough, building a post-industrial, high-tech society. This stage will be very soon passed: export of Chinese consumer goods (and low-skilled labor force) today is gradually replaced by the export of technologies (and high-skilled labor force). Accordingly, the economic enclaves, the so-called «development poles» will be created at the territories of the other states. According to the theory of economic nationalism, «expansion of broad fields» means development of foreign national economic spaces, subordination of the interests that will certainly affect the pattern of this economy.

It should be noted that the «autarchy expansion» has its limits explicitly demonstrated by the next economic crisis. They are determined by actual demand of the population and by the needs of the countries whose markets are being developed by China. It seems that the world space becomes limited for the growing Chinese economy. However, «expansion of broad fields» creates new opportunities, expanding this space due to the labor outflow from the own country and its integration into the other spaces, and in addition, formation of the «development poles» on foreign territories in line with the objectives of socio-economic modernization in the country itself. In this context, a question of a civilized space will arise sooner or later, which, according to Chinese economists is also a space of social modernization closely related to the economic expansion. Obviously, this is precisely why the XVIII Congress of the CPC announced a new stage of the modernization program for Chinese civilization. The objective was to raise social standards of living of Chinese people and hence, to restructure accordingly the socially oriented national economy. In this context it is important to consider «opportunities and challenges» taking the advantages of the «catch-up path». Incidentally, F. Liszt, S. Witte, and F. Perroux believed that the «advantage of backwardness» lies in the possibility to avoid serious errors made by progressing countries: to learn and apply their best experience is also an important component of the economic breakthrough pattern.

The other objectives set forth by the country include improving the living standards without damage, i.e. in favor of the economic development; solving the issues of urbanization and migration of rural population; paying special attention to the creation of «knowledge century civilization/modernization» — introduction of various innovative forms and processes in science, updating and dissemination of knowledge without copying a controversial, largely poor Western European experience (a special emphasis is laid on it); upgrading health care system — maintaining its advantages historically formed and acquired, adequate to mentality and adopting the best technologies to avoid destructive approaches to the health care; producing and introducing new forms of social equality highly sensitive for the population of any country; overcoming such a phenomena as accumulation of wealth at one pole and «absolute poverty» at the other, unacceptable under the current level of scientific and technical development of civilization; getting rid of all kinds of restrictions on the way to knowledge, information, education and culture. At that, the corner stones are «two important changes in the field of social development — improving the living standards and quality and building up a society based on trust» — two basic fundamental principles of communitarianism.

These objectives are included into the strategy for a new qualitative breakthrough that beats anything and any country. Social modernization is an informed choice rejecting the market paradigm of the Western-style modernization. It is a great principle of a competitive ideologeme of the new civilized way as the means of the country developing in the communitarian sense of this notion.

At the same time I would like to emphasize that implementation of this strategy to create a special civilization form for the country's competitiveness is stipulated under conditions of the organized control (contrary to the global modernization idea of deregulation) and if this control is not lost — no doubt it will be implemented.

The above-listed components of the Chinese mobilization pattern in terms of the modern globalization concept are quite innovative by nature, although the idea of social modernization arises from the old communitarian idea of solidarity and social justice. Globalization scenarios could be different if the countries selected the other way for modernization, for which industrial, scientific and technological capabilities had been existing for long. However, so far only China is the only carrier of the social modernization idea in the modern world.